

Nr 15.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten; given Stockholms slott den 4 januari 1932.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sam Larsson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

I proposition nr 201 till 1931 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t på min hemställan riksdagen att för budgetåret 1931/1932 till bekämpande av arbetslösheten anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor. I motiveringen till förslaget framhöll jag bland annat, att statens arbetslöshetskommission såväl i fråga om reservarbeten som beträffande beredande av kontantunderstöd och hjälp i andra former borde hava möjlighet att lämna allt det bistånd, som med hänsyn till tillgången på arbetsmöjligheter och andra omständigheter funnes skäligt. För den händelse den redan stora arbetslösheten skulle komma att utsträckas över en period av avsevärd längd, måste det vidare — yttrade jag — vara önskvärt, att procenttalet av dem, som erhöle bistånd från kommissionen eller på annat sätt, kunde ökas utöver den under de senare åren sedvanliga siffran. En dylik utvidgning av verksamheten skulle tydligen komma att medföra ökade kostnader. Jag framhöll ytterligare, att den av arbetslöshetskommissionen framlagda beräkningen över medelsbehovet för

arbeten och understöd m. m. under budgetåret 1931/1932 — från vilken beräkning mitt förslag utgick — uppgjorts på sedvanligt sätt på grundval av de senaste årens erfarenheter samt att, då man icke vågade räkna med någon förbättring på arbetsmarknaden, beloppet, i belysning tillika av vad jag anfört rörande önskvärdheten av hjälp åt ett procentuellt ökat antal arbetslösa, snarast vore att anse såsom beräknat i underkant.

I skrivelse den 30 maj 1931, nr 301, anmälde riksdagen, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1931/1932 anvisat ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t därefter i anledning av denna riksdagsskrivelse ställt medel från ifrågavarande anslag till arbetslöshetskommissionens förfogande för det med anslaget avsedda ändamålet samt i övrigt meddelat vissa föreskrifter rörande kommissionens verksamhet. Därvid har Kungl. Maj:t bland annat förordnat, att av nämnda medel ett belopp av högst 1 miljon kronor skall användas dels till förskotterande, mot av arbetslöshetskommissionen godkänd säkerhet, av erforderliga medel för utförande av med statsmedel understödda väganläggningar och vägförbättringar m. m., dels ock till gäldande av belopp, varmed den för dylikt vägföretag beräknade kostnaden må komma att överskridas, varjämte Kungl. Maj:t föreskrivit, att sagda belopp om 1 miljon kronor skall av kommissionen bokföras och redovisas såsom en särskild fond, benämnd »väglånefonden».

Vid anmälan tidigare i dag av frågan om beräkning av anslag för nästkommande budgetår till bekämpande av arbetslösheten har jag omnämnt, att statens arbetslöshetskommission i skrivelse den 9 december 1931 gjort framställning — förutom om anslagsäskande för nämnda budgetår — jämväl om beredande av medel till förstärkning av det för innevarande budgetperiod anvisade anslaget till ifrågavarande ändamål. Vidare har jag erinrat, att Kungl. Maj:t genom beslut den 11 december 1931 för uppehållande av kommissionens verksamhet ställt till dess förfogande från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet ett belopp av 3,000,000 kronor, beräknat att täcka kommissionens utgifter, intill dess frågan om beredande av ytterligare medel för innevarande budgetår hunne bli föremål för riksdagens beslut. Tillika har jag anmält min avsikt att senare samma dag framlägga förslag till proposition om ifrågavarande ytterligare medelsförstärkning.

Jag anhåller nu att få upptaga denna fråga till behandling.

I sin förenämnda skrivelse den 9 december 1931 har *arbetslöshetskommissionen* inledningsvis framhållit, att en tydlig försämring sedan föregående budgetår inträtt på den svenska arbetsmarknaden. Den återhämtning, som under normala förhållanden brukade inträda under den blidare årstiden, hade under den gångna sommaren uteblivit. Väl hade någon tid förmärkts en viss tillbakagång i det till arbetslöshetskommissionen rapporterade antalet hjälpsökande arbetslösa, men den numerära nedgången under tiden maj—juli 1931 hade varit både absolut och relativt taget mindre än under motsvarande tid åren 1925—1930, och den nedåtgående rörelsen hade redan i augusti månad vänts i en stegring av arbetslöshetsklientelet. Sedan dess hade

läget blivit sämre för varje månad. 1931 års lägsta siffra för hjälpsökande arbetslösa vore att anteckna för den 31 juli, då 30,520 personer rapporterats arbetslösa, medan maximisiffran dittills hänförde sig till läget den 31 oktober med 57,143 anmälda hjälpbehövande arbetslösa. Motsvarande minimi- och maximisiffror för år 1930 hade varit 5,824 (juli) respektive 31,901 (december). Man måste gå tillbaka ända till tiden för den stora deflationskrisen åren 1921—1923 för att finna siffror och utvecklingstendenser liknande de senaste månadernas.

Till belysning av gestaltningen av den svenska arbetsmarknaden under de senaste åren har kommissionen härefter återopat vissa tabellariska sammanställningar, vilka här torde få återgivas. I *tab. 1* redovisas antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen; i *tab. 2* meddelas uppgifter om arbetslösheten i procent av hela det redovisade antalet medlemmar i fackföreningarna, och i *tab. 3* angives det antal hjälpsökande arbetslösa, som av de kommunala arbetslöshetsorganen rapporterats till kommissionen. Vidare lämnas i *tab. 4* vissa uppgifter rörande omfattningen av statens och kommunernas hjälpåtgärder för de arbetslösa. Slutligen har i *tab. 5* angivits de hjälpsökande arbetslösas procentuella fördelning å olika yrken. Samtliga tabeller avse åren 1926—1931.

Tab. 1. Antal ansökningar på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen.

M å n a d	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Januari	273	293	279	241	241	222
Februari	247	258	260	215	211	232
Mars	191	208	201	174	171	191
April	163	171	165	150	140	194
Maj	162	168	146	134	129	164
Juni	166	161	157	135	127	187
Juli	161	150	167	137	140	198
Augusti	151	148	160	135	144	201
September	158	143	142	127	146	197
Oktober	186	170	156	148	175	257
November	273	242	230	202	254	—
December	268	243	220	203	238	—

Tab. 2. Fackföreningarnas arbetslöshet i procent av medlemsantalet.

M å n a d	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Januari	15.7	16.3	14.3	14.8	13.9	20.2
Februari	14.8	15.6	13.3	14.6	13.2	18.7
Mars	14.7	14.1	13.2	13.7	12.3	19.4
April	12.3	12.3	11.7	11.4	10.8	17.1
Maj	9.9	9.9	8.2	7.7	8.0	13.2
Juni	9.6	9.4	7.6	6.8	8.0	12.4
Juli	8.6	8.3	7.4	6.3	8.0	11.8
Augusti	8.3	7.9	6.9	6.1	8.1	12.8
September	9.1	8.4	7.8	6.7	9.5	13.3
Oktober	11.4	10.4	9.0	8.7	12.3	—
November	13.0	12.8	10.9	10.1	15.3	—
December	19.1	18.6	17.3	16.3	22.9	—

Tab. 3. Antalet hjälpsökande arbetslösa (avrundade tal).
(Sista dagen i varje månad.)

M å n a d	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Januari	22,700	27,400	26,650	18,500	16,650	40,250
Februari	22,300	25,400	26,300	11,700	15,400	41,600
Mars	20,500	22,400	24,600	15,700	13,600	41,900
April	16,600	22,200	19,600	12,250	11,400	39,400
Maj	13,900	18,100	14,100	8,450	9,000	34,550
Juni	11,750	15,200	11,150	5,850	6,650	31,050
Juli	10,850	12,200	9,500	5,050	5,800	30,500
Augusti	11,200	12,700	9,850	4,850	6,300	35,700
September	12,000	12,900	10,000	5,050	8,600	40,400
Oktober	15,500	16,450	12,950	7,300	14,600	57,100
November	20,050	21,400	16,450	9,800	24,800	—
December	24,700	24,200	18,700	12,050	31,900	—

Tab. 4. Arbetslösheten och åtgärder för dess bekämpande.

Tidpunkt		Antal hjälp- sökande	Antal sysselsatta i			Antal kontant understödda		Hela antalet arbets- lösa, som erhållit hjälp	Antalet hjälppta i % av hela antalet arbetslösa
År	Sista dagen i månaden		statliga reserv- arbeten	statskom- munala reserv- arbeten	kommunala reserv- arbeten	med stats- bidrag	utan stats- bidrag		
1926	januari	22,700	3,433	598	2,204	—	2,033	8,268	36.4
	april	16,600	3,836	1,161	1,841	4	388	7,230	43.5
	juli	10,850	2,101	363	1,200	—	64	3,728	34.3
	oktober	15,500	1,991	251	1,303	—	—	3,915	25.2
1927	januari	27,400	3,646	1,301	3,126	199	2,015	10,287	37.5
	april	22,200	3,499	1,446	2,668	214	1,060	8,887	40.0
	juli	12,200	2,603	559	1,451	—	1,305	5,918	48.5
	oktober	16,450	2,085	517	1,317	29	2,006	5,954	36.1
1928	januari	26,650	4,320	1,372	2,380	215	3,937	12,224	45.8
	april	19,600	3,993	1,192	1,907	336	2,590	10,018	51.0
	juli	9,500	1,336	294	949	—	925	3,504	36.8
	oktober	12,950	1,385	347	1,035	—	693	3,460	26.7
1929	januari	18,500	3,539	953	2,037	130	2,084	8,743	47.2
	april	12,250	2,865	1,048	1,352	188	1,277	6,730	54.9
	juli	5,050	1,071	15	846	—	210	2,142	42.4
	oktober	7,300	1,129	46	535	—	288	1,998	27.4
1930	januari	16,650	3,049	694	1,702	214	2,109	7,768	46.7
	april	11,370	2,641	630	1,123	273	1,398	6,065	53.3
	juli	5,800	1,580	32	646	—	563	2,821	48.4
	oktober	14,600	1,935	39	1,062	—	1,108	4,144	28.3
1931	januari	40,250	5,081	900	5,486	1,383	4,498	17,348	43.1
	april	39,400	6,767	1,361	5,060	4,093	2,924	20,205	51.2
	juli	30,500	6,805	785	4,127	2,646	1,348	15,711	51.5
	oktober	57,100	7,254	1,358	5,459	3,501	2,540	20,112	35.1

Tab. 5. Procentuell fördelning av hjälpsökande arbetslösa å olika yrken vid utgången av månaderna februari och juli.

G r u p p	1926		1927		1928		1929		1930		1931	
	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli
<i>Jordbruk och skogshushållning:</i>												
Jordbruk	3	4	3	2	4	2	3	1	2	2	4	2
Skogshushållning	2	3	1	2	1	2	1	1	1	1	4	10
<i>Industri och hantverk:</i>												
Gruvdrift och malmförädling	11	14	7	11	6	11	6	10	5	9	7	8
Jord-, sten- och glasindustri	4	7	8	3	3	3	3	4	3	3	8	17
Metall- och maskinindustri	9	9	9	10	7	8	6	7	6	6	8	7
Trävaruindustri	13	9	13	12	12	10	12	12	14	9	13	13
Byggnadsverksamhet	11	6	9	7	10	6	11	5	10	7	7	3
Övriga industrier	5	5	5	6	5	5	6	6	6	7	6	4
Industri och hantverk, ej spec.	2	3	3	3	3	4	2	3	3	2	2	2
<i>Sjöfart och fiske</i>	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
<i>Handel och samfärdsel m. m.</i>	6	6	6	8	8	9	6	7	7	7	5	4
<i>Arbete, ej hänförligt till annan grupp (grovarbetare)</i>	31	33	35	35	40	39	43	43	42	46	34	29
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal hjälpsökande arbetslösa	22,300	10,850	25,400	12,200	26,300	9,500	11,700	5,050	15,400	5,800	41,600	30,500

I anslutning till dessa tabeller yttrar kommissionen följande:

I stort sett var arbetslösheten intill år 1931 koncentrerad till samma grupper av arbetare, som under åren närmast före 1930 varit drabbade av arbetsbrist. Genom de förskjutningar, som efter hand inträtt, kan arbetsmarknaden dock sägas ha i viss mån skiftat karaktär eller åtminstone fått vissa drag mera utpräglade än förut. Under en följd av år har kommissionen ansett sig kunna hävda, att arbetslöshetsfrågan företrädesvis varit ett grovarbetarproblem. Härutinnan har numera en förändring inträtt. Under loppet av år 1931 har arbetslösheten nämligen börjat dels att ytterligare stegras för industriarbetargrupper, som redan under längre eller kortare tid haft kännning av sina respektive företags trängsmål, dels att mera märkbart breda ut sig även till förut jämförelsevis oberörda arbetsområden.

Att grovarbetarna alltjämt intaga en förhärskande ställning inom arbetslöshetsstocken och arbetslöshets klientelet framgår visserligen redan därav, att deras antal omfattar cirka en tredjedel av samtliga anmälda arbetslösa. I absoluta tal är ökningen från oktober 1930 till oktober 1931 synnerligen kraftig, nämligen från 5,622 år 1930 till 18,043 år 1931, men icke desto mindre motsvaras denna numerära stegring av en procentuell tillbakagång inom det samlade hjälpklientelet, nämligen från 38.5 % den 31 oktober 1930 till 31.5 % samma dag 1931.

Efter denna allmänna översikt av läget på arbetsmarknaden lämnar arbetslöshetskommissionen en redogörelse för ställningen och utvecklingen under år 1931 fram till senhösten beträffande de viktigaste näringsgrenarna. Denna redogörelse är av huvudsakligen följande innehåll:

Det tryckta läget inom *jordbruket* får visserligen icke samma statistiska belysning i rapporterna till kommissionen som beträffande näringslivet i övrigt är fallet. Situationen allvar gör sig dock på andra sätt märkbart. Under den föregående stora krisen på arbetsmarknaden tjänstgjorde det vid världskrigets slut ännu ekonomiskt bärkraftiga jordbruket såsom den stora reservoar, vilken sög till sig en icke obetydlig del av industriens övertaliga arbetare. Nu däremot har jordbruksnäringen att kämpa med egna svårigheter, som medfört bristande arbetstillgång för flera grupper av yrkesvana jordbruksarbetare, varigenom det följaktligen än mindre blivit möjligt att till denna näring överföra arbetslösa industriarbetare.

Försämringen på arbetsmarknaden har under året framträtt med särskild styrka inom *skogsbruket och dess förädlingsindustrier*, där arbetslösheten erhållit en omfattning av sedan deflationskrisen 1921—1923 ej uppnådda dimensioner. Vad särskilt angår skogsbruket har siffran för hjälpsökande från cirka 1,600 vid början av år 1931 månad för månad — undantagandes juni och juli — gått i höjden för att i oktober nå upp till nära 8,100; i oktober 1930 var den redovisade siffran för arbetslösa skogsarbetare endast 214. Utvecklingen oktober 1930—oktober 1931 har lett till att skogsarbetarnas relativa antal i förhållande till hela antalet hjälpsökande ökats från 1.5 % till 14.2 %. Då skogsdrivningarna av allt att döma komma att avsevärt inskränkas under vintern 1931—1932, förefaller det troligt, att ställningen på denna del av arbetsmarknaden skall bli än mer nedslående, ehuru å andra sidan en åtminstone temporär lättnad torde vara att emotse under drivningarnas högsäsong, d. v. s. månaderna januari—mars. De ändrade förhållandena på skogsbrukets arbetsmarknad hava emellertid föranlett kommissionen att — redan före tillkomsten av det uttalande i frågan, som gjordes av 1931 års riksdag — genom beviljandet av dispenser från gällande avstängningsbestämmelser likställa skogs- och flottningsarbetare med övriga arbetslösa i fråga om möjlighet att komma i åtnjutande av statlig arbetslöshetshjälp.

Inom *trävaruindustrien* hava *sågverken* sedan flera år tillbaka besvärats av en tryckande depression med åtföljande arbetslöshet. Denna har bland sågverksarbetarna i Norrland varit i det närmaste konstant hela året. För hela landet var antalet hjälpsökande under januari 1931 5,500; den 31 oktober registrerades siffran 6,800. Jämfört med ställningen i oktober 1930 är däremot en rätt stor ökning att notera, nämligen från 2,600 (oktober 1930) till, såsom nyss omnämndes, 6,800 (oktober 1931). Den matta köplusten vid 1931 års skogsauktioner synes också tyda på, att företagen inom trävaruindustrien äro inställda på fortsatt begränsning av produktionen.

Inom *pappersmasseindustrien* har tillverkningen begränsats och ett stort antal företag periodvis inställt sin fabrikation. I viss utsträckning ha arbetarna dock under tiden kunnat beredas sysselsättning med diverse förekommande reparationsarbeten m. m., vilket jämte det förhållandet, att driftinskränkningarna varit av tillfällig karaktär, torde vara förklaringen till att de rapporterade arbetslöshetssiffrorna för pappersmasse- och pappersindustrierna icke varit särskilt höga under år 1931; för januari var siffran 900, under sommarmånaderna rapporterades cirka 600 arbetslösa, och den 31 oktober anmäldes 1,200 personer arbetslösa inom dessa industrier.

Redan under hösten 1930 förbådade vissa företeelser en skärpning av lågkonjunkturen inom *jord-, sten- och glasindustrierna*. Ännu i oktober 1930

uppgick dock antalet hjälpsökande arbetslösa inom dessa industrier blott till inemot 4 % av hela antalet hjälpsökande. Situationen förvärrades emellertid snabbt, och redan i början på år 1931 var arbetslösheten betydande. Sedan dess har den stigit oavbrutet med undantag för juni 1931. Kulmen nåddes i augusti 1931, då nära 6,800 personer rapporterades såsom hjälpbehövande, av vilka flertalet voro stenindustriarbetare. Därefter har siffran visserligen nedgått, så att hela antalet per den 31 oktober uppgick till cirka 5,400. Förklaringen härtill ligger delvis däri, att statliga beställningar av gatsten igångsatts under oktober månad 1931, varigenom över 3,000 personer beretts utkomst. Då siffran hjälpsökande för angivna yrkesgrupper inalles endast sjunkit med ungefär 1,400, synes emellertid ingen förbättring på arbetsmarknaden för stenindustrien ha inträtt. Trots stenbeställningarna nödgas kommissionen alltjämt bisprunga en stor del av stenindustriens arbetslösa med arbete eller kontanta understöd.

I detta sammanhang må ej förbises, att även glasindustrien under 1931 drabbats av ökade svårigheter, som lett till en ganska betydande arbetslöshet, enkannerligen för smäglasbrukens arbetare.

Beträffande arbetstillgången inom *gruv- och järnindustrien* må framhållas, att de kommuner, inom vilka dessa industrier äro belägna, höra till den grupp av samhällen, vilka stått i en praktiskt taget aldrig avbruten förbindelse med arbetslöshetskommissionen ända sedan den förra stora lågkonjunkturen 1921—1923. Den minskade efterfrågan på dessa industriernas alster har under år 1931 föranlett stark återhållsamhet av produktionen vad angår såväl gruvor som järnbrukshantering, vilket jämväl återspeglas i siffrorna beträffande de hjälpsökande. Dessa siffror hava hela år 1931 befunnit sig i en tillväxt, som endast svagt bröts under juni och juli. Vid årets början voro cirka 2,300 personer att inregistrera såsom hjälpbehövande inom dessa industrier; den 31 oktober hade siffran nästan fördubblats (cirka 4,500).

De senaste årens goda konjunkturer för den *mekaniska verkstadsindustrien* ha successivt försämrats. De hjälpsökandes antal inom denna industri uppgick i oktober 1930 till 1,361. Vid årsskiftet 1930/1931 hade siffran stigit till 3,064 och den 31 oktober 1931 till 4,488. Dessutom bör hållas i minnet, att korttidsarbete tillämpats inom denna industri i stor utsträckning.

Rent siffermässigt sett kommer härefter arbetslösheten inom *husbyggnadsverksamheten* i betraktande. Mot bakgrund av läget i oktober 1930 har ställningen blivit sämre. Antalet hjälpsökande har nämligen på ett år stigit från 848 till 2,156, och tecken saknas icke, som tyda på att stegrad arbetslöshet inom denna näringsgren hör till de faktorer, med vilka man i fortsättningen kan bliva nödsakad att räkna. I samband härmed torde rörande *annan byggnadsverksamhet*, såsom exempelvis de offentliga vägarbetena, böra erinras om de högst avsevärda belopp, som från statens, kommunernas och vägstyrelsernas sida anvisats till olika slag av vägföretag, varigenom en betydande arbetstillgång framskapats.

Inom *öfriga industrier* har arbetsmarknaden under den gångna delen av året ganska väl motstått trycket av de dåliga konjunkturerna. För en del sadana, såsom exempelvis närings- och njutningsmedelsindustrierna, kan någon arbetslöshet av betydelse icke ens anses vara för handen. Anmärkningsvärt är vidare, att *arbetsmarknaden för kvinnor* över huvud taget knapast berörts av lågkonjunkturen, vilket även framgår av de låga rapport-siffrorna för gruppen *husligt arbete*.

Handeln och samfärdseln ha av naturliga skäl haft starka känningar av krisen och torde komma att drabbas av ytterligare svårigheter under någon tid framåt. En stegring av arbetslösheten inom ifrågakvarande näringsgrenar är därför sannolikt att emotse under vintern.

Antalet hos arbetslöshetskommissionen anmälda arbetslösa inom *sjöfart och fiske* har visserligen icke varit stort under år 1931 — maximum 705 i februari och minimum 245 i juli — men uppenbarligen kommer en ökning av arbetslösheten på förevarande arbetsområden att inträffa till följd av den alltmer skärpta depressionen inom sjöfartsnärigen.

Kommissionen har i detta sammanhang slutligen meddelat en tabellarisk sammanfattning av arbetslöshetsläget den 31 oktober 1931 med avseende på de hjälpsökande arbetslösas fördelning länsvis och efter yrkesgrupper. Fördelningen på olika län framgår av följande sammanställning:

Stockholms stad	2,283	Göteborgs och Bohus län	6,948
Stockholms län	569	Älvsborgs län	1,020
Uppsala »	836	Skaraborgs »	241
Södermanlands »	1,027	Värmlands »	4,756
Östergötlands »	862	Örebro »	1,739
Jönköpings »	504	Västmanlands »	1,388
Kronobergs »	600	Kopparbergs »	2,732
Kalmar »	1,682	Gävleborgs »	4,023
Gotlands »	121	Västernorrlands »	9,286
Blekinge »	2,469	Jämtlands »	1,603
Kristianstads »	549	Västerbottens »	2,482
Malmöhus »	3,491	Norrbottnens »	5,532
Hallands »	400		

Summa 57,143

Beträffande innehållet i övrigt i nämnda tabellariska sammanfattning hänvisar jag till handlingarna i ärendet. Här må ur tillgängliga handlingar ytterligare endast meddelas den uppgiften, att medeldagsförtjänsten vid statens reservarbeten under september 1931 — den sista månad, för vilken definitiva siffror varit tillgängliga — utgjorde 4 kronor 70 öre, vartill kommer förmån av fri bostad och servis m. m. samt för flertalet familjeförsörjare dessutom s. k. ortstillägg, som direkt utbetalas till den hemmavarande familjen.

Beträffande planläggandet av den utvidgade hjälpverksamhet, som det rådande läget ansetts påkalla, anför arbetslöshetskommissionen härafter, att kommissionen sökt att anpassa sin verksamhet efter de förhållanden, som hittills varit för handen eller som vore att förutse. Kommissionen avsåge vidare att även i fortsättningen bedriva verksamheten i överensstämmelse med hittills tillämpade principer för de statliga hjälpåtgärderna. I enlighet härmed och i syfte att tillgodose de alltjämt stegrade kraven från kommunernas sida på beredande av arbetstillfällen utginge kommissionen från att tyngdpunkten av hjälpverksamheten borde förläggas till arbetslinjen. Kommissionen hade sålunda för avsikt att under vintern *successivt utöka de statliga reservarbetena*. Parallellt härmed ämnade kommissionen göra det möjligt för kommunerna att *utvidga de statskommunala reservarbetena*, vilka dock, med hänsyn till svårigheterna för kommunerna att under den kallare årstiden uppbringa lämpliga arbetsobjekt, syntes komma att erhålla en relativt begränsad omfattning. Inalles syntes på sådant sätt under högvintern tillhoppa 12,000 à 15,000 arbetslösa kunna bispringas genom med statsbidrag anordnade reservarbeten. Kommissionen hade ansett sig kunna såsom självfallet förutsätta, att kommunerna också skulle vidga ramen för sina hjälpinsatser

under den kommande vintern, och detta så mycket mer som landstingen inom sex län vid 1931 års sammanträden anvisat tillhopa cirka 860,000 kronor till arbetslöshetens lindrande, huvudsakligen för igångsättande av arbeten.

Givet vore emellertid, att tillräcklig hjälp åt de arbetslösa ej kunde lämnas enbart medelst arbete. Nu liksom tillföre, då läget på arbetsmarknaden starkt försämrats, hade kommissionen räknat med en till tiden begränsad *utvidgning av den kontanta understödsverksamheten*, vars omfattning det likväl vore kommissionens avsikt att söka rationellt avväga. Kommissionen hade därvid utgått ifrån att de begränsningsåtgärder, som alltid kunde genomföras vid den blidare årstidens början till följd av den då inträdande ökningen av arbetstillfällena å den öppna arbetsmarknaden, skulle under våren 1932 efter hand medgiva en minskning av understödsverksamheten.

Med utgångspunkt från de allmänna synpunkter, kommissionen sålunda utvecklat, framlägger kommissionen här efter vissa beräkningar av medelsbehovet för återstoden av innevarande budgetår. I detta avseende innehåller kommissionens framställning följande.

Kommissionens medelsbehållning per den 1 juli 1931 utgjorde kronor 1,843,539:45, vilket belopp innesluter såväl likvida medel som utestående fordringar och bokfört värde av samtliga inventarier. På kreditsidan är vidare att anteckna det vid budgetårets början disponibla riksstatsanslaget å 10,000,000 kronor, varav 1,000,000 kronor i enlighet med Kungl. Maj:ts förordnande avsatts för väglånefonden.

Hjälpsverksamhetens totala utgifter för budgetåret hava beräknats till 29,436,267 kronor. Rörande de olika huvudposterna i detta utgiftsbelopp har kommissionen framhållit följande.

Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, förvaltning och revision samt statskommunala arbeten.

I den tablå, som till belysning av denna post meddelas för tiden 1 juli 1931—30 juni 1932, ingår tiden juli—oktober 1931 med kända belopp, under det att omfattning och kostnader för tiden november 1931—juni 1932 beräknats på grundval av den förmodade utvecklingen (kursiverade siffror). Till utgångspunkt vid dessa beräkningar hava lagts siffror, angivande det summariskt beräknade antalet anställda i statliga och statskommunala reserverbeten under budgetåret, varvid även för jämförelses skull de faktiska anställnings-siffrorna för senast förflutna budgetår tillfogats.

Månad	A n t a l a n s t ä l l d a				Summa anställda	
	I statliga reserverbeten		I statskommunala reserverbeten		1931/1932	1930/1931
	1931/1932	1930/1931	1931/1932	1930/1931		
Juli	6,805	1,580	785	32	7,590	1,612
Augusti	6,922	1,437	737	29	7,659	1,466
September	6,980	1,395	863	13	7,843	1,408
Oktober	7,254	1,935	1,358	39	8,612	1,974
November	7,500	3,236	1,800	143	9,300	3,379
December	8,300	3,521	2,200	381	10,500	3,902
Januari	9,500	5,081	2,500	900	12,000	5,981
Februari	10,500	6,329	3,000	1,199	13,500	7,528
Mars	11,500	6,544	3,500	1,502	15,000	8,046
April	12,000	6,767	3,000	1,361	15,000	8,128
Maj	12,000	6,290	2,500	1,285	14,500	7,575
Juni	11,000	6,620	2,000	1,199	13,000	7,819

Siffrorna i tabellen angiva, huru arbetslöshetskommissionen tänkt sig reservarbetenas successiva utökning med maximum anställda under senvintern och våren. Som beräkningarna emellertid bygga på ovissa faktorer, äro ju dock — säger kommissionen — förskjutningar mellan siffrorna sannolika.

Under antagande att kostnaderna per man och dagsverke skola i fortsättningen uppgå till ungefär samma belopp som under senaste budgetår skulle tablån över kostnaderna för arbetslinjen erhålla följande utseende (de beräknade beloppen hava härvid angivits i avrundade tal med kursivering, medan de faktiska utgifterna juli—oktober upptagits med exakta tal):

	Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, förvaltning och revision	Statskommunala arbeten	Summa
	kronor	kronor	kronor
<i>1931:</i>			
Juli	1,004,889	—	1,004,889
Augusti	1,155,048	39,320	1,194,368
September	1,256,024	143,522	1,399,546
Oktober	1,395,922	1,163	1,397,085
November	1,312,000	112,500	1,424,500
December	1,452,500	137,500	1,590,000
<i>1932:</i>			
Januari	1,662,500	156,250	1,818,750
Februari	1,837,500	187,500	2,025,000
Mars	2,012,500	218,750	2,231,250
April	2,100,000	187,500	2,287,500
Maj	2,100,000	156,250	2,256,250
Juni	1,925,000	125,000	2,050,000
Summa	19,213,883	1,465,255	20,679,138

Arbetslinjens sammanlagda kostnader under innevarande budgetår hava således av kommissionen beräknats till 20,679,138 kronor.

Arbetslöshetsunderstöd.

De kontantunderstöddas antal har de senaste åren varit obetydligt, och verksamhet av detta slag har endast förekommit på några få orter, där i regel allenast familjeförsörjare tillerkänts understöd. Från början av år 1931 har det dock varit nödvändigt att i ökad utsträckning medgiva kommunerna statsbidrag till bedrivandet av understödsverksamhet, och under nämnda års höst har frekvensen både av understödsutlämnande kommuner och av understödstagare starkt vuxit. Detta sammanhänger direkt med svårigheten för arbetslöshetskommissionen att under rådande förhållanden tillmötesgå kommunernas oavlatligt växande anspråk på platser vid statens reservarbeten. Ehuru det inom kommunerna tydligt framträtt obenägenhet att igångsätta kontant understödsverksamhet, har det likväl för kommissionen på grund av otillräcklig platstillgång vid reservarbetena blivit nödvändigt att i ökat mått medgiva statsbidrag till understödsverksamhets anordnande. Att denna hjälpform även skall komma att ytterligare utvidgas under vintermånaderna håller kommissionen för visst. Detta har också kommit till uttryck i följande tablå:

1931:	Antal under- stödda	Kostnader kronor	1932:	Antal under- stödda	Kostnader kronor
Juli	3,100	539,129	Januari	10,000	500,000
Augusti	3,550		Februari	12,000	600,000
September	4,235		Mars	15,000	750,000
Oktober	3,560		April	12,000	600,000
November	5,860	293,000	Maj	10,000	500,000
December	6,500	325,000	Juni	8,000	400,000
Summa kronor 1,157,129			Summa kronor 3,350,000		

Kostnaderna för kontantunderstöd under budgetåret beräknas alltså till sammanlagt 4,507,129 kronor.

I efterföljande tablå hava sammanförts beräkningar för arbets- och understödslinjens tillhopalagda kostnader jämte uppgifter om den statliga hjälpverksamhetens förmodade totala omfattning under budgetåret 1931/1932:

	A. K:s arbets- platser, förvaltning och revision Kronor	Stats- kommunala arbeten Kronor	Understöd Kronor	Summa Kronor	Antal anställda reserv- arbetare ¹⁾	Antal med stats- bidrag under- stödda	Summa av staten hjälp- ta
<i>1931:</i>							
Juli	1,004,889	—	130,956	1,135,845	7,590	3,100	10,690
Augusti	1,155,048	39,320	112,682	1,307,050	7,659	3,550	11,209
September	1,256,024	143,522	128,290	1,527,836	7,843	4,235	12,078
Oktober	1,395,922	1,163	167,201	1,564,286	8,612	3,560	12,172
November	1,312,000	112,500	293,000	1,717,500	9,300	5,860	15,160
December	1,452,500	137,500	325,000	1,915,000	10,500	6,500	17,000
<i>1932:</i>							
Januari	1,662,500	156,250	500,000	2,318,750	12,000	10,000	22,000
Februari	1,837,500	187,500	600,000	2,625,000	13,500	12,000	25,500
Mars	2,012,500	218,750	750,000	2,981,250	15,000	15,000	30,000
April	2,100,000	187,500	600,000	2,887,500	15,000	12,000	27,000
Maj	2,100,000	156,250	500,000	2,756,250	14,500	10,000	24,500
Juni	1,925,000	125,000	400,000	2,450,000	13,000	8,000	21,000
Summa	19,213,883	1,465,255	4,507,129	25,186,267	—	—	—

¹⁾ D. v. s. sammanlagda antalet av i statliga och statskommunala reservarbeten anställda.

Att på förhand bestämma den lämpligaste avvägningen mellan de former — arbete och understöd — under vilka staten kommer att bispringa de arbetslösa, låter sig — säger arbetslöshetskommissionen — icke göra, men kommissionen skall söka jämkla mellan hjälpformerna med hänsyn till växlande förhållanden.

Kurser.

Kursverksamhet har tidigare, då arbetslösheten ej varit så betydande, endast förekommit här och var i landet. Då nu läget på arbetsmarknaden nödgar staten att utöka sina hjälpåtgärder och anordnandet av kontant understödsverksamhet med statsbidrag härvid måste tillgripas, har det synts arbetslöshetskommissionen, att en utvidgning av kursverksamheten i landet borde äga rum. Då deltagarna i kurser vanligen även tillerkännas visst arbetslöshetsunderstöd, kan här ske ett sammanbindande av kurs- och under-

stödsverksamhet inom åtskilliga kommuner, vilket endast kan vara till gagn, i den mån — såsom torde bli va regeln — åtnjutandet av understöd blir förknippat med skyldighet för yngre understödsdeltagare att bevista inom vederbörande kommun anordnade kurser. Kommissionen har fördenskull i sin hjälpplan upptagit ett belopp av 200,000 kronor till lärarlöner vid kurser, avsedda att i huvudsak bedrivas efter hitintills tillämpade grunder.

Väglånefonden.

Det belopp å 1,000,000 kronor, som under den hittills gångna delen av budgetåret funnits tillgängligt för tillgodoseende av de ändamål, väglånefonden avser att främja, har nu i huvudsak blivit disponerat. De återbetalningar å tidigare utlämnade lån, som kunna vara att påräkna under budgetåret, representera så obetydliga summor, att desamma icke ansetts böra här tagas i betraktande. På grund av depressionen får kommissionen emellertid oupphörligt mottaga framställningar från vägstyrelser i olika delar av landet om lån ur väglånefonden. Då det synes kommissionen angeläget, att arbetstillfällena i landet även på denna väg utökas, har kommissionen funnit skäl tala för en förstärkning av väglånefonden, varför i planen upptagits ett belopp av 1,000,000 kronor för ändamålet.

Arbetslöshetsutredningen. Medelsreserv.

Då det för arbetslöshetens bekämpande beviljade anslaget jämlikt Kungl. Maj:ts beslut skall anlitas jämväl till kostnaderna för arbetslöshetsutredningen, har kommissionen förslagsvis i planen upptagit ett belopp härför av 50,000 kronor.

Det till medelsreserv avsedda beloppet anser kommissionen böra höjas från 1,500,000 kronor till 2,000,000 kronor till följd av hjälpverksamhetens betydligt ökade omfattning. Ett belopp av sistnämnda storlek har intagits i kostnadstablan.

Ett sammanförande av de uppgifter och kalkyler rörande den ekonomiska ställningen för innevarande budgetår, som kommissionen sålunda lämnat, giver följande resultat:

Utgifter:

Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, förvaltning och revision	kronor	19,213,883	
Statskommunala arbeten	»	1,465,255	
Arbetslöshetsunderstöd	»	4,507,129	
Kurser	»	200,000	
Arbetslöshetsutredningen	»	50,000	
Medelsreserv	»	2,000,000	27,436,267

Väglånefonden:

avdelat belopp enligt kungl. brev den 19 juni 1931.....	kronor	1,000,000	
såsom förstärkning	»	1,000,000	2,000,000
		Summa kronor	29,436,267

Inkomster:

Behållning på föregående budgetårs anslag, innefattande hos statskontoret innestående medel, som ej disponerats, kontant kassabehållning, utestående fordringar hos väg-

styrelser och andra samt inventariers bokförda värde, tillhopa	kronor	1,843,539
Av 1931 års riksdag för budgetåret 1931/1932 anvisat anslag »		10,000,000
	Summa kronor	11,843,539
Brist att täcka för budgetåret 1931/1932	kronor	17,592,728
	Summa kronor	29,436,267

I enlighet härmed beräknar kommissionen det såsom anslagsförstärkning för budgetåret 1931/1932 erforderliga beloppet till i avrundat tal 17,500,000 kronor.

I anslutning till vad arbetslöshetskommissionen yttrat i samband med beräkningen av medel till kursverksamhet ber jag att i detta sammanhang få beröra frågan om anordnande i utvidgad omfattning av utbildningskurser för arbetslös ungdom ävensom vissa därmed sammanhängande spörsmål.

Till en början må erinras, hurusom jag vid behandling av frågan om anslag för löpande budgetår till bekämpande av arbetslösheten (proposition nr 201) anförde, bland annat, att vad som för det dåvarande kunde åtgöras beträffande ungdomsarbetslösheten syntes vara dels försök att förmå kommunerna att med bistånd från arbetslöshetskommissionen i ökad omfattning bedriva kursverksamhet för arbetslös ungdom, dels ock undersökning av möjligheterna att inom reservarbetenas ram anordna för ungdom och dess utbildning mera lämpade arbeten än de sedvanliga. Jag framhöll därvid, att i intetdera hänseendet påkallades ändrade direktiv eller eljest beslut från riksdagens sida samt att jag skulle låta mig angeläget vara att i samråd med arbetslöshetskommissionen söka befrämja saken.

Sedan riksdagen bifallit omförmälda proposition, anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 19 juni 1931 statens arbetslöshetskommission att dels själv, i den mån så vore möjligt, vidtaga åtgärder för verkställighet av vad jag sålunda anförde, dels ock inkomma med förslag till åtgärder från Kungl. Maj:ts sida till främjande av berörda ändamål.

Vidare får jag erinra, att riksdagen *dels* i skrivelse den 17 april 1931, nr 8 A, punkten 253, i anledning av en i ämnet väckt motion (II: 140) anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa utredning rörande utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning ävensom för riksdagen framlägga berörda utredning och det förslag, vartill densamma kunde giva anledning, *dels ock* i skrivelse den 20 maj 1931, nr 223, anhållit om utredning angående möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation. Med anledning härav bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 12 juni 1931 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med utredning av de i berörda riksdagsskrivelser avsedda frågorna. Sådana sakkunniga tillkallades den 1 juli 1931.

Nämnda sakkunniga, som antagit benämningen *ungdomsarbetslöshetssakkunniga*, anförde i en till chefen för ecklesiastikdepartementet ställd, den 17 november 1931 dagtecknad skrivelse, vilken överlämnats till socialdepartementets handläggning, att de sakkunniga icke varit i tillfälle att avgiva slutligt förslag till sådana åtgärder, som sakkunniguppdraget åsyftade, men att de med hänsyn till den relativt omfattande och till synes alltfört växande arbetslösheten, vilken i allt större utsträckning hotade att drabba jämväl ungdomen, velat i avvidan på dylikt förslag preliminärt ifrågasätta vissa åtgärder av mera begränsad räckvidd till motverkande av de skadliga följderna av ungdomsarbetslösheten, vilka åtgärder skulle utan riksdagens hörande kunna genomföras under innevarande vinter.

De sakkunniga framhålla inledningsvis, att statens arbetslöshetskommission sedan lång tid tillbaka med anlitande av tillgängliga anslag till arbetslöshetens bekämpande i viss omfattning beviljat kommuner bidrag till anordnande av utbildningskurser för arbetslösa, speciellt för arbetslös ungdom, att därvid sådana bidrag utgått till lärarlöner och lön åt kursledare, medan alla övriga utgifter bekostats av kommunala eller enskilda medel, samt att arbetslöshetskommissionen därjämte i vissa fall medgivit att, därest arbetslöshetsunderstöd utbetalades till kursdeltagare, kommunerna finge erhålla statsbidrag till dessa understöd enligt i kungörelsen den 7 juli 1922 (nr 419) angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp fastställda grunder.

De sakkunniga säga sig icke förutsätta någon ändring i nu berörda avseenden, men däremot förorda de vissa jämkningar i hittillsvarande praxis beträffande förevarande verksamhet. Sålunda föreslå de sakkunniga bland annat, att kursverksamhet enligt nyssnämnda grunder framdeles, med hänsyn till den arbetslösa ungdomen, anordnas i avsevärt utvidgad omfattning. I detta syfte hemställa de sakkunniga bland annat, att i kurserna skola, även där de äro avsedda för ungdom, få deltaga personer upp till 25 år samt att statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd åt kursdeltagare skall få utgå även inom kommuner, där arbetslösheten ej är av särskilt svårartad beskaffenhet.

De sakkunniga framhålla också angelägenheten av att kurserna anordnas på sådant sätt, att å ena sidan av kursdeltagarna kräves en verklig arbetsprestation samt att å andra sidan dessa genom kurserna erhålla sådan utbildning, att deras möjligheter att framdeles förskaffa sig arbete i öppna marknaden förstärkas. För åstadkommande av en planmässig kursverksamhet anse de sakkunniga nödvändigt, att hos arbetslöshetskommissionen anställas en särskild konsulent med erfarenhet såväl i pedagogiska frågor som ock i frågor rörande arbetslösheten.

De sakkunniga förorda även vissa försök med anordnande av undervisning för arbetslös ungdom, som sysselsättes med reservarbeten.

Beträffande innehållet i övrigt av sakkunnigförslaget torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Över sakkunnigförslaget avgav *statens arbetslöshetskommission* den 11 de-

cember 1931 infortrat yttrande, däri kommissionen i allt väsentligt anslöt sig till förslaget.

Förslaget anmälades av mig i statsrådet den 23 december 1931. Jag uttalade därvid till statsrådsprotokollet, att även enligt min mening åtgärder i omförmälda syfte borde vidtagas samt att de av de sakkunniga i ämnet uppdragna riktlinjerna i huvudsak syntes böra följas. Till klarläggande av min ståndpunkt beträffande vissa av de frågor, som berördes i sakkunnigförslaget, anförde jag vidare följande:

I likhet med de sakkunniga ansåge jag, att gällande grunder för anlitande av anslaget till arbetslöshetens bekämpande för bidrag till utbildningskurser för arbetslösa borde lämnas orubbade.

Däremot syntes det mig önskvärt, att dylika utbildningskurser, vilka under de senaste åren varit jämförelsevis sällsynta, framdeles med hänsyn till den ökade ungdomsarbetslösheten anordnades i avsevärt större utsträckning än dittills. Därvid borde kurserna enligt min mening i första hand avses för arbetslös ungdom. Jag räknade då i detta fall till ungdom personer mellan 15 och 25 år.

Då initiativet till kursernas anordnande läge hos kommunerna, borde åtgärder vidtagas för att hos dem väcka intresset för anordnande av dylika kurser. Enligt av arbetslöshetskommissionen meddelade direktiv hade dittills gällt, att statsbidrag till anordnande av utbildningskurs endast kunnat utgå under förutsättning att antalet arbetslösa inom vederbörande kommun befunnits vara avsevärt stort och det för den skull erbjudit synnerliga svårigheter att placera den lediga arbetskraften. I enlighet med vad de sakkunniga föreslagit syntes det emellertid lämpligt, att man för främjande av kursverksamheten icke alltför strängt upprätthölle denna förutsättning för statsbidrag till kursverksamhet samt till arbetslöshetsunderstöd åt kursdeltagare, utan syntes mig sådana statsbidrag böra meddelas i väsentligt större utsträckning än som tidigare varit vanligt. Ett villkor för statsbidrag till dylikt understöd borde dock alltid vara att, på sätt de sakkunniga förutsatt, vederbörande kurs anordnats på sådant sätt, att det av deltagarna krävdes en verklig motprestation, så att understödet åtminstone i någon mån kunde betraktas såsom vederlag för utfört arbete. Redan av denna anledning syntes med statsbidrag anordnad kurs, vid vilken arbetslöshetsunderstöd utginge, icke böra omfatta lägre antal undervisningstimmar i veckan än 20, och detta antal syntes som regel böra uppgå till minst 25.

I detta sammanhang borde ock framhållas, att jag i likhet med de sakkunniga vore av den uppfattningen att, då arbetslöshetsunderstöd till kursdeltagare ifrågakomme, det ofta kunde vara lämpligt att detta understöd finge utgå såsom naturaförmåner, exempelvis i form av mat och husrum.

I fråga om sättet för kursernas anordnande hade de sakkunniga framhållit, att kurserna väl borde komma till stånd på initiativ av de kommunala arbetslöshetskommittéerna, men att ledningen av själva kurserna borde handhas av en särskild kursbestyrelse, vilken dock borde stå i nära förbindelse med kommittén, ävensom att därjämte borde finnas en kursledare. Även enligt min mening kunde det ofta vara lämpligt, att en dylik bestyrelse tillsattes. Dock syntes det i vissa fall vara tillräckligt med en kursledare. Under alla förhållanden syntes kurserna böra stå under vederbörande arbetslöshetskommittés överinseende.

Vad anginge kursernas innehåll vore det, såsom de sakkunniga framhållit, givetvis ett önskemål, att de erhöles en såvitt möjligt praktisk inställning, direkt åsyftande att göra kursdeltagarna bättre rustade att möta arbets-

marknadens krav. Emellertid vore här att märka, å ena sidan att mera speciella yrkeskurser endast undantagsvis syntes vara att förordas och å den andra att även teoretiska kurser av allmänbildande natur kunde hava sitt berättigande. I den omfattning sådant vore möjligt borde kurserna anordnas i nära samverkan med i orten förefintliga yrkesskolor.

Det borde noga iakttagas, att i den mån arbete å den öppna arbetsmarknaden erbjöde sig, deltagandet i utbildningskurs icke finge utgöra anledning att icke antaga dylikt arbete.

Därest kursverksamheten för arbetslösa, såsom jag förutsatte, under den närmaste tiden avsevärt utvidgades, syntes det på sätt de sakkunniga uttalat bliva lämpligt, att en särskild konsulent snarast möjligt anställdes hos arbetslöshetskommissionen för ifrågavarande verksamhet. Denne konsulent, som borde äga förtrogenhet både med allmänna undervisningsfrågor och med arbetslöshetsspörsmål, borde hava till huvudsaklig uppgift att jämte det hos arbetslöshetskommissionen anställda sociala ombudet biträda kommissionen vid handläggning av ärenden rörande statsbidrag till utbildningskurser för arbetslösa ävensom att tillhandagå kommunerna med råd och anvisningar vid uppgörande av planer för dylika kurser m. m. Konsulenten — som borde vara helt sysselsatt av sitt ifrågavarande arbete — syntes få anställas av arbetslöshetskommissionen och liksom övriga tjänstemän hos kommissionen avlönas av anslaget till arbetslöshetens bekämpande.

De sakkunniga hade i sitt förslag även berört frågan, huruvida icke arbetslös ungdom, som erhållit anställning vid reservarbete, skulle kunna samtidigt i en eller annan form beredas undervisning. Sålunda hade de sakkunniga ansett möjlighet böra förefinnas att i vissa fall vid ett reservarbete låta genom platsbefälet undervisa de unga i sådana frågor, i vilka reservarbetet erbjöde lämpligt åskådningsmaterial, exempelvis vid ett vägarbete i grunderna för beräknande av massor, byggandet av vattenbrunnar, betonggjutning och allmänna grunder för hållfasthetsläran. Kostnaderna för en dylik undervisning skulle enligt de sakkunniga såsom regel huvudsakligen kunna begränsas till vissa gratifikation till de tjänstemän, vilka meddelade undervisningen, dock att undantagsvis någon mindre ersättning till eleverna för förlorad ackordsförtjänst skulle kunna tänkas ifrågakomma. Ehuru det givetvis skulle för reservarbetarna vara värdefullt, om de kunde på detta sätt vinna kunskaper av den art de sakkunniga tänkt sig, kunde jag dock icke förorda detta förslag, enär jag vore av den uppfattningen, att det näppe-ligen för eleverna skulle bliva möjligt att, samtidigt med det krävande kroppsarbete, som reservarbetet innebure, kunna med någon nämnvärd behållning delta i den åsyftade undervisningen.

De sakkunniga hade även framkastat tanken på att vid vissa arbetsplatser låta de unga växelvis — till exempel varannan dag eller varannan vecka — sysselsättas med reservarbete och utbildningskurs. De sakkunniga hade påpekat, att denna anordning förutsatte förhandenvaron av flera speciellt gynnsamma betingelser, bland annat god tillgång till förlägningslokaler, men dock ansett, att försök i ämnet borde göras i sådana fall, där nödvändiga förutsättningar därför föreläge. Då enligt mitt förmenande en anordning av detta slag otvivelaktigt i de flesta fall skulle medföra olägenheter och kostnader av olika slag, som knappast skulle uppvägas av möjligen därmed förenade fördelar, syntes mig anledning saknas att ingå på några försök av antydd art.

Jag framhöll härefter, att ett genomförande av det förslag, som jag sålunda med angivna förbehåll förordat, i stort sett icke — utöver ett principiellt ståndpunktstagande — krävde något beslut från Kungl. Maj:ts sida, i

det att det närmast syntes ankomma på statens arbetslöshetskommission att i ämnet vidtaga erforderliga åtgärder. Endast med avseende å anställande av den förut omförmälde konsulenten syntes beslut av Kungl. Maj:t bliva påkallat.

Under återopande av det anförda hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte dels föreskriva, att utdrag av statsrådsprotokollet i berörda ärende skulle tillställas statens arbetslöshetskommission till kännedom och för vidtagande av de åtgärder, vilka kommissionen i anledning av protokollets innehåll funne erforderliga, dels ock bemyndiga arbetslöshetskommissionen att i och för omförmälda kursverksamhet anställa en särskild konsulent.

Kungl. Maj:t biföll min sålunda gjorda hemställan.

Den redogörelse, som arbetslöshetskommissionen i sin skrivelse den 9 december 1931 lämnat beträffande läget å arbetsmarknaden under den då förflutna delen av innevarande budgetår — vilken redogörelse jag med hänsyn till arbetslöshetsfrågans genomgripande betydelse ansett mig böra redan i förevarande sammanhang återgiva med den utförlighet, som här skett — giver vid handen, att arbetslöshetsläget avsevärt försämrats. Sålunda har den under sommarmånaderna eljest regelmässigt inträdande minskningen i antalet hjälpsökande arbetslösa, i jämförelse med förhållandena under den föregående vintersäsongen, under sommaren 1931 i det närmaste utblivit, och från och med hösten har därefter antalet hjälpsökande ökats i en omfattning, som icke förekommit sedan 1921—1923 års deflationskris. Medan antalet till arbetslöshetskommissionen anmälda arbetslösa vid utgången av september och oktober månader år 1930 utgjorde omkring 8,600 respektive 14,600, voro motsvarande siffror för den 30 september och den 31 oktober 1931 40,377 respektive cirka 57,100. Enligt vad jag inhämtat, fortgick ökningen av antalet hjälpsökande under november 1931 i stegrat tempo, så att siffran vid utgången av sistnämnda månad uppgick till icke mindre än omkring 77,200. Motsvarande siffra för november 1930 utgjorde omkring 24,800.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till det rådande allmänna läget och de utvecklingstendenser, som, på sätt av arbetslöshetskommissionens redogörelse framgår, för vissa yrkesgrupper göra sig märkbara, torde man — förutom den säsongmässiga minskning av arbetstillgången, som alltid framträder under vintermånaderna — för den allra närmaste tiden nödgas räkna med en ytterligare skärpning av arbetslösheten och däremot svarande ökning av hjälpbehovet.

Ehuru den uppskattning av medelsbehovet till arbetslöshetens bekämpande för budgetåret 1931/1932, som framlades i propositionen nr 201 år 1931 och som godkändes av riksdagen, grundades på antagande om en konjunkturedgång av avsevärd omfattning, räknade man därvid dock icke med en så kraftig stegring av hjälpbehovet, som nu inträtt eller, på sätt nyss antagits, för den närmaste tiden torde vara att emotse. En icke oväsentlig ökning i medelstillgången för bekämpande av arbetslösheten i förhållande till de i nämnda proposition innefattade kalkylerna har visserligen inträtt

genom riksdagens i anledning av väckta motioner fattade beslut om anvisande av 3,500,000 kronor till förlag för statliga beställningar hos stenindustrien. Likväl är det tydligt, att en högst betydande medelförstärkning erfordras för att möjliggöra fullföljande av den statliga verksamheten för arbetslöshetens bekämpande i den omfattning, som påkallas av den nuvarande och väntade situationen. Såsom jag vid tidigare behandling av frågan om anslag till förevarande ändamål upprepade gånger framhållit, är det av synnerlig vikt, att i en tid av stor och stigande arbetslöshet den av arbetslöshetskommissionen enligt gällande direktiv bedrivna verksamheten såväl beträffande reservarbeten som i fråga om kontantunderstöd och hjälp i andra former kan fortgå i en ur olika synpunkter önskvärd och lämplig omfattning utan att hindras av otillräcklighet i anslaget. Jag vill också i detta sammanhang erinra om vad jag förra året yttrade om önskvärdheten av en ökning av procenttalet av dem, som erhålla bistånd från arbetslöshetskommissionen eller på annat sätt. Behovet av en dylik utvidgning har ytterligare stegrats därigenom, att en så betydande arbetslöshet nu varit rådande under en period av avsevärd längd.

I detta sammanhang må med anledning av den i det föregående återgivna siffra, som angiver procenttalet hjälpta i förhållande till antalet hjälpsökande för oktober månad 1931 (tab. 4 å sid. 4), framhållas, att procenttalet för oktobermånaden enligt erfarenheten från tidigare år vanligen tillhör de lägsta under året. Trots den starka stegringen i antalet hjälpsökande innebär nämnda procenttal för oktober 1931 i och för sig en icke oväsentlig höjning i förhållande till motsvarande siffror för oktober 1928—1930.

Förstärkt medelstillgång kräves emellertid icke blott för att möjliggöra en av läget påkallad ökning av *antalet* hjälpta utan jämväl i anledning därav, att Kungl. Maj:t under år 1931 med hänsyn till en del kommuners — i främsta rummet kommuner i Norrland och inom stenindustridistrikt — genom arbetslöshetsförhållandena försämrade ekonomiska läge ansett sig böra i ökad omfattning medgiva höjning av statsbidragens storlek såväl till statskommunala arbeten som till kontantunderstöd utöver den andel av totalkostnaden, som i gällande författning anges såsom den normala. För den närmaste framtiden torde ett fortsättande på denna väg bli erforderligt, vilket alltså för staten medför en större kostnad per i dessa former understödd arbetslös än tidigare.

Vad arbetslöshetskommissionen anfört angående planläggandet av den utvidgade hjälpverksamheten för återstoden av innevarande budgetår har icke givit mig anledning till erinran. Lika med kommissionen anser jag, att tyngdpunkten av verksamheten fortfarande bör förläggas till arbetslinjen. Enligt min mening bör alltså främst en utvidgning av såväl de statliga som de statskommunala reservarbetena äga rum i den utsträckning, som befinnes av tekniska skäl möjlig och med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämplig. Att emellertid en betydande utökning måste ske jämväl av den hjälp, som vid sidan av reservarbetena lämnas i form av kontantunderstöd, finner jag uppenbart. I en tid av starkt stegrad arbetslöshet har näm-

ligen den sistnämnda hjälpformen en viktig funktion att fylla såsom komplement till arbetslinjen, vilken bland annat av organisatoriska grunder icke kan lika snabbt och smidigt anpassas efter de skiftande förhållandena. En avsevärd utvidgning i användningen av hjälpverksamhet genom kontantunderstöd har för övrigt under den senaste tiden redan kommit till stånd. I samtliga nu berörda avseenden ansluter sig kommissionens plan till de principer, som hittills tillämpats beträffande statens åtgöranden till arbetslöshetens bekämpande.

Jämväl beträffande kursverksamhet för arbetslös ungdom har arbetslöshetskommissionen i sin framställning räknat med en utvidgning. Av den föregående redogörelsen har framgått, att ungdomsarbetslöshetssakkunniga efter noggranna undersökningar kommit till det resultatet, att vad som för närvarande lämpligen kan åtgöras i detta hänseende rymmes inom ramen för nu gällande bestämmelser. Vad som efter nämnda sakkunnigas mening omedelbart erfordras är framför allt en mera vidsträckt tillämpning och en mera genomförd organisation av den kursverksamhet för arbetslös ungdom, som sedan länge i mindre skala bedrivits genom arbetslöshetskommissionens förmedling. I det föregående har också redogjorts för de åtgärder, som i anledning av de sakkunnigas förslag på min hemställan vidtagits av Kungl. Maj:t i syfte att främja en dylik utveckling. Det är min livliga förhoppning, att nu skall följa en kraftig utveckling av nämnda kursverksamhet till gagn för den arbetslösa ungdomen såväl omedelbart som för framtiden. Sedan någon erfarenhet vunnits om arbetslöshetskommissionens och kommunernas åtgöranden härutinnan, torde jag längre fram, i samband med behandling av frågan om anslagsäskande för arbetslöshetens bekämpande för nästa budgetår, få anledning återkomma till denna gren av hjälpverksamheten, som enligt min mening bör tillmätas den största betydelse.

Ehuru, såsom av det anförda torde framgå, omläggning av nuvarande system för statliga åtgärder till arbetslöshetens lindrande enligt min mening icke i detta nu bör ifrågasättas, innebär givetvis den allvarliga situationen på arbetsmarknaden en maning att inom ramen för detta system söka sig fram på olika vägar i syfte att så effektivt som möjligt bispringa de arbetslösa. Redan har anförts, att en sådan utvidgning i skilda riktningar förekommit eller förutsatts skola äga rum, t. ex. genom lämnande av bidrag till statskommunala arbeten till högre andel av kostnaden än tidigare, genom en vidgad tillämpning av systemet med kontantunderstöd och genom utvidgning av kursverksamheten för arbetslösa samt ett systematiskt sammanbindande av denna verksamhet med beviljande av understöd åt de i kurserna deltagande. En dylik utvidgning i tillämpningen av det gällande systemet för den statliga hjälpverksamheten synes emellertid böra kunna ifrågakomma även i andra riktningar. Kungl. Maj:t bör alltså enligt min mening vid dispositionen av anslaget äga viss frihet att i olika fall välja den väg, som med hänsyn till omständigheterna finnes kunna medföra den största effekten. Såsom exempel på vad jag härmed åsyftar må an-

föras, att domänstyrelsen i skrivelse den 14 december 1931 gjort framställning om att ett belopp av intill 1 miljon kronor av arbetslöshetsmedel måtte få disponeras som bidrag till kostnaderna för utförande i syfte att lindra arbetslöshet av vissa avverkningsarbeten, för vilka med rådande prisläge ekonomisk bärighet icke uppnås. Visserligen har arbetslöshetskommissionen i yttrande över nämnda framställning den 31 december 1931 avstyrkt åtgärder i den föreslagna riktningen, därvid som skäl anförts principiella erinringar mot möjliggörande genom tillskott av arbetslöshetsmedel av att avverkningen på statens skogar upprätthålles utan nödig hänsyn till priserna på världsmarknaderna. I och för sig torde dessa principiella erinringar icke böra fränkännas berättigande. Men detta bör enligt min mening icke utgöra hinder för att, då alldeles särskilda omständigheter föreligga, en utvidgning — inom domänstyrelsens verksamhetsområde eller eljest — av det normala arbetsprogrammet äger rum, för såvitt därigenom möjlighet beredes att på ett på en gång billigt och speciellt verksamt sätt ingripa mot arbetslösheten. Avgörandet i dylika frågor bör emellertid förbehållas Kungl. Maj:t. För den händelse riksdagen icke framställer erinran mot vad jag nu anför har jag sålunda för avsikt att, i den mån uppslag av här antydd innebörd och betydelse framkomma, i begränsad omfattning förorda deras utnyttjande.

Mot arbetslöshetskommissionens kalkyler beträffande beloppet av den medelförstärkning, som för innevarande budgetår påkallas, finner jag icke skäl till erinran. Sådant läget är bör man, enligt min mening, icke beräkna medelsbehovet för de poster, som direkt avse åtgärder till förmån för de arbetslösa, till lägre belopp än enligt kommissionens förslag, även om man samtidigt måste medgiva, att med ett tilläggsanslag av ifrågavarande storleksordning gränsen för det ekonomiskt möjliga är uppnådd. Så långt som här angivits bör man emellertid enligt den prövning, jag ägnat förhållandena, söka att gå. Enligt vad jag under hand inhämtat var antalet den 30 sistlidne november i statliga reservarbeten sysselsatta arbetslösa 8,556, alltså icke oväsentligt större än enligt arbetslöshetskommissionens i det föregående (sid. 9) återgivna kalkyler. Det av kommissionen föreslagna beloppet innefattar ju också en avsevärd utökning av den hittillsvarande medelsreserven.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att jag givetvis icke betraktar arbetslöshetskommissionens kalkyler såsom i någon mån bindande i fråga om fördelningen av kostnaderna på olika hjälpformer; i detta avseende måste självfallet föreligga full rörelsefrihet för avvägning av verksamheten med hänsyn till skiftande omständigheter.

Arbetslöshetskommissionens hemställan går ut på en medelförstärkning av 17,500,000 kronor. Härav har Kungl. Maj:t, såsom förut omnämnts, den 11 december 1931 anvisat 3,000,000 kronor. Ytterligare skulle alltså nu erfordras ett belopp av 14,500,000 kronor. Med hänsyn till vad nyss anförts rörande önskvärdheten av att möjlighet finnes till bestridande av särskilda kostnader för utförande av åtgärder, tillkomna genom direkt beslut av Kungl.

Maj:t, torde det nu erforderliga beloppet böra avrundas uppåt till 15,000,000 kronor.

På sätt chefen för finansdepartementet tidigare i dag i samband med framläggande av finansplanen för nästkommande budgetår anfört, torde för beredande av ifrågavarande förstärkning fonden för statsskuldens amortering böra tagas i anspråk. Efter samråd med nämnde departementschef gör jag i det följande härav påkallad hemställan.

Av naturliga skäl har jag i det föregående väsentligen uppehållit mig vid frågor, som äga direkt samband med den för innevarande budgetår planerade verksamheten för bekämpande av arbetslösheten samt det medelsbehov, som därav föranledes. Då jag längre fram på året har att framlägga förslag till äskande av anslag för ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår, torde jag få tillfälle att ingå på vissa ytterligare spörsmål, som för verksamheten på detta område äro av betydelse och vilka för närvarande äro under överbäggande.

På grund av det anförda och under framhållande av angelägenheten av att den föreliggande frågan av riksdagen göres till föremål för skyndsam behandling får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta

dels att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skall till nämnda anslag från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

dels ock att från fonden för statsskuldens amortering skall över den i riksstaten för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Spångberg.
